

IV. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA

Jiří Vodička, *Transforming Czech cities into green cities: Legal frameworks for urban biodiversity and heat management* (Przekształcanie miast czeskich w zielone miasta. Ramy prawne dla miejskiej bioróżnorodności oraz ochrony przed upałami¹), „The Lawyer Quarterly” 2024, vol. 14, no. 4, s. 497–508

Jiří Vodička w swoim artykule postawił tezę, że Czechy należą do państw, które w Europie są najbardziej dotknięte zmianami klimatu. Wydawałoby się, że społeczeństwo czeskie, mieszkające w centralnej części kontynentu europejskiego, w umiarkowanym klimacie, nie będzie tak narażone na globalne ocieplenie, jak państwa basenu Morza Śródziemnomorskiego (m.in. Hiszpania, Portugalia i Włochy), gdzie pożary i susze przyczyniają się do ryzyka pustynnienia tamtejszych terytoriów. Autor zwrócił jednak uwagę, że od 1960 r. średnia temperatura w Czechach wzrosła o 2,2 stopnia Celsjusza. Obserwuje się nasilenie powodzi, czego przykładem była powódź z roku 2024, a miasta czeskie stają się wyspami ciepła. Dla Czechów jest to dlatego dotkliwe, że wskaźnik urbanizacji zbliża się do 75%. Zdaniem J. Vodički czeskie miasta nie są przygotowane na wzrost temperatur, głównie dlatego, że rozbudowywane były w chłodniejszych stuleciach.

W Republice Czeskiej przyjęto Strategiczne ramy rozwoju do 2030 r. (Strategický rámec Česká republika 2030), Plan wdrożenia ram strategicznych do 2030 r. (Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030) oraz Strategię polityki środowiskowej do 2030 r. z perspektywą do 2050 r. (Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050). Kolejno opracowano dokumenty strategiczne w określonych obszarach, w szczególności: Strategię adaptacji do zmian klimatu (Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR), plany gospodarowania wodami Dunaju, Łaby i Odry (np. Plán pro zvládnání povodňových rizik v povodí Odry), Strategię ochrony przed skutkami suszy na lata 2023–2027 (Koncepce ochrany před následky sucha 2023–2027), Strategię ochrony bioróżnorodności na lata 2016–2025 (Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016–2025), Program ochrony przyrody na lata 2020–2025 (Státní program ochrany přírody a krajiny ČR pro období 2020–2025), Strategię zapobiegania nielegalnemu zabijaniu i otruwaniu wolno żyjących zwierząt na lata 2020–2030

¹ Autor użył wyrażenia *heat management*. W języku polskim bardziej odpowiednio wydaje się tłumaczenie nie dosłowne (*zarządzanie ciepłem*), lecz bardziej fachowe, jak *ochrona przed upałami*.

(Národní strategie řešení nelegálního zabíjení a otrav volně žijících živočichů v České republice 2020–2030), Plan zwalczania nielegalnego obrotu chronionymi gatunkami zwierząt i roślin do roku 2028 (Akční plán pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin do roku 2028), Plan obniżenia emisji (Národní program snižování emisí), Politykę ochrony klimatu (Politika ochrany klimatu v ČR).

J. Vodička odniósł się do strategii polityki środowiskowej oraz ochrony bioróżnorodności. Jego zdaniem dokumenty strategiczne nie ujmują w sposób kompleksowy bioróżnorodności biologicznej w miastach. Jednak – jak napisał – istnieje możliwość wykorzystania istniejących przepisów do wzmocnienia ochrony w tym zakresie. Ogólne ramy daje ustawa o ochronie przyrody i krajobrazu z 1992 r. (Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny, č. 114/1992 Sb.). Z powodu jednak nieprecyzyjnych regulacji nie nadaje się – zdaniem Autora – do zastosowania w sposób kompleksowy na obszarach miejskich. Kolejne akty normatywne to ustawa wodna z 2001 r. (Zákon o vodách a o změně některých zákonů, č. 254/2001 Sb.) oraz ustawa o lasach z 1995 r. (Zákon o lesích a o změně některých zákonů, č. 289/1995 Sb.).

Najlepszą jednak podstawę do uwzględnienia potrzeb w zakresie bioróżnorodności w gminach miejskich daje – zdaniem Autora – prawo budowlane z 2021 r. (Stavební zákon, č. 283/2021 Sb.). Jako cel planowania przestrzennego uznaje się bowiem stworzenie warunków zrównoważonego rozwoju (§ 38 ust. 1 prawa budowlanego). Wymogi te uwzględniane być powinny w planach zagospodarowania przestrzennego i w ocenach oddziaływania na środowisko, na przykład dla wyznaczenia korytarzy ekologicznych. Dodatkowo w § 10 ust. 1 pkt c ustawy zdefiniowano „ekologiczną infrastrukturę”, co ułatwia wprowadzenie jej elementów do planowania przestrzennego.

Następnym punktem rozważań J. Vodička jest ochrona przed upałami. Zaznaczył on, że w czeskiej strategii adaptacji do zmian klimatu uwzględniono na przykład ograniczenie użycia soli drogowej, powodującej m.in. usychanie drzew. Jak w poprzednich fragmentach tekstu za najważniejszy akt normatywny Autor uznał prawo budowlane. Daje ono bowiem instrumenty ograniczania tzw. wysp ciepła. W dalszej części artykułu wspomniał o miejskich i regionalnych planach adaptacji do zmian klimatu. Pochwalił plan dla kraju libereckiego (Akční plán adaptace na změnu klimatu v podmínkách Libereckého kraje). Faktycznie jest to rozbudowany dokument, w którym zawarto część opisową oraz 11 załączników.

Konkludując, trzeba zaznaczyć, że tekst *Transforming Czech cities into green cities: Legal frameworks for urban biodiversity and heat management* stanowi jedynie ogólne wprowadzenie do tematyki, przydatne, ale pozbawione nowatorskiego charakteru, pełniące funkcję teoretycznego streszczenia, bez odwołania do konkretnych przykładów. Dla czytelnika zagranicznego będzie jednak pożyteczną wskazówką, co do dalszych poszukiwań badawczych. Nie będzie to zawsze łatwe, gdyż Autor podawał tytuły dokumentów urzędowych w tłumaczeniu na język angielski i nawiązał jedynie do wybranych.

Karol Dąbrowski*

<https://doi.org/10.14746/spp.2025.3.51.10>

* Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland | Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polska, <https://orcid.org/0000-0002-4513-3873>, e-mail: karol.dabrowski@umcs.pl.